

Policijos areštinės

*Ištrauka iš Antrosios bendrosios ataskaitos,
paskelbta 1992 m.*

36. CPT ypatingą svarbą teikia šioms trims policijos sulaikytų asmenų teisėms: teisei į tai, kad apie asmens sulaikymo faktą būtų pranešta trečiajai jo pasirinktai šaliai (šeimos nariui, draugui, konsulatui), teisei į advokatą ir teisei prašyti, kad be bet kokios policijos įstaigos iškviesto gydytojo atliktos apžiūros jį apžiūrėtų ir jo pasirinktas gydytojas.¹ Tai, CPT nuomone, yra trimis pagrindinėmis sulaikytų asmenų apsaugos nuo netinkamo elgesio su jais garantijomis, kurios, nežiūrint to, kaip laisvės atėmimas gali būti apibūdinamas atskirose teisinėse sistemose (sulaikymas, suėmimas, t.t.), turėtų būti taikomos nuo laisvės atėmimo pradžios.

37. Policijos areštinėn patalpinti asmenys turėtų būti aiškiai ir nedelsiant informuojami apie visas, tame tarpe ir 36 dalyje nurodytas, teises. Be to, bet kokios policijos įstaigoms suteiktos galimybės dėl teisingumo interesų atidėti vienos arba kitos iš šių teisių realizavimą turėtų būti aiškiai apibrėžtos, o jų taikymo terminas griežtai apribotas. Konkrečiai kalbant apie teisę į advokatą ir teisę prašyti kito, nei iškvieštas policijos, gydytojo apžiūros, išimties tvarka advokatai ir gydytojai gali būti parenkami iš išankstinių anksto nustatytų sąrašų, sudarytų pagal susitarimą su atitinkamomis profesinėmis organizacijomis. Tokia tvarka leistų išvengti šių teisių realizavimo užvilkinimo.

38. Policijos areštinėje esančių asmenų teisė į advokatą apima teisę bendrauti su advokatu ir būti jo lankomam (abiem atvejais jų pokalbių konfidencialumą garantuojančiomis sąlygomis), o taip pat areštinėje esančio asmens teisę, kad advokatas dalyvautų apklausoje.

Kalbant apie policijos areštinėje esančių asmenų medicininę apžiūrą, visos tokios apžiūros turėtų būti atliekamos negirdint ir, pageidautina, nematant policijos pareigūnams. Be to, kiekvienos apžiūros rezultatai bei atitinkami sulaikytojo pareiškimai ir gydytojo išvados turėtų būti gydytojo oficialiai užrašomos protokole, o sulaikytasis bei jo advokatas turi turėti teisę su jomis susipažinti.

39. Kalbant apie kvotos procesą, CPT nuomone, turėtų būti aiškos apklausos policijoje taisyklės arba nuorodos. Per apklausas sulaikytasis, be kita ko, turėtų būti informuojamas apie jose dalyvaujančius asmenis (jų vardus, pavardes ir/arba jų skaičių); leistiną apklausos trukmę; poilsio laiką tarp apklausų, pertraukas per apklausą; vietas, kuriose gali vykti apklausos; būtinybę stovėti per apklausą; apsvaigusį nuo narkotikų, alkoholio, kt. asmenų apklausos tvarką. Tai pat turėtų būti reikalaujama, kad nuolatos būtų registruojamas apklausos pradžios ir pabaigos laikas, per apklausą sulaikytojo pateikti prašymai ir kiekvienoje apklausoje dalyvaujantys asmenys.

¹ Vėliau ši teisė buvo suformuluota taip: teisė į gydytoją, įskaitant teisę, jei to pageidauja sulaikytas asmuo, kad jį apžiūrėtų jo pasirinktas gydytojas (papildomai prie bet kokios policijos įstaigos iškviesto gydytojo atliktos apžiūros).

CPT taip pat norėtų pridurti, kad elektroninis apklausos policijoje įrašymas yra dar viena naudinga apsaugos nuo netinkamo elgesio sulaikytųjų atžvilgiu priemonė (taip pat naudinga ir policijai).

40. CPT nuomone, pagrindinės policijos areštinėje laikomų asmenų apsaugos priemonės būtų įtvirtintos (ir galbūt policijos pareigūnų darbas taptų lengvesnis), jei kiekvienam sulaikytajam būtų užvestas išsamus areštinės žurnalas, kuriame būtų registruojami visi jo laikymo areštinėje aspektai ir visi veiksmai, kurių buvo imtasi (kada atimta laisvė ir šios priemonės taikymo priežastys; kada pranešta apie teises; sužalojimo požymiai, psichikos liga, kt.; kada susisiepta su artimaisiais/konsulatu ir advokatu, kada sulaikytasis su jais pasimatė; kada jam pasiūlyta maisto; kada apklaustas; kada perkeltas arba paleistas, t.t.). Dėl įvairių dalykų (pavyzdžiui, to asmens turimų daiktų, fakto, jog informuota apie teises, jomis pasinaudota arba jų atsisakyta) turėtų būti gautas sulaikytojo parašas ir, jei reikia, paaiškinta, kodėl parašo nėra. Be to, sulaikytojo advokatas turėtų turėti galimybę susipažinti su areštinės žurnalu.

41. Be to, nepriklausomas mechanizmas skundams dėl priežiūros policijos areštinėje tirti yra esminė sulaikytųjų apsaugos garantija.

42. Laikymo policijoje areštinėje trukmė iš esmės yra sąlyginai trumpa. Todėl negali būti tikimasi, kad materialinės sąlygos tokiose policijos įstaigose būtų tokios pačios kaip ir kitose laisvės atėmimo vietose, kuriose asmenys gali būti laikomi ilgiau. Tačiau turėtų būti tenkinami tam tikri elementarūs materialiniai reikalavimai.

Visos areštinių kameros turėtų būti tokio dydžio, kurio pakaktų tokiam asmenų skaičiui, kokiam jos yra naudojamos. Jos turėtų būti pakankamai apšviestos (t.y., kad apšvietimas būtų tinkamas skaitymui, ir išjungiamas miego valandomis) bei vėdinamos; pageidautina, kad kameroje būtų dienos šviesa. Be to, kameroje turėtų būti poilsiui reikalingos priemonės (pvz., pritvirtinta kėdė arba suolas), o per naktį areštinėje privalantiems pasilikti asmenims turėtų būti išduodami čiužiniai ir antklodės.

Areštinėje laikomiems asmenims, kai reikia, turėtų būti leidžiama atlikti gamtinius reikalus švariose ir padoriose sąlygose ir naudotis atitinkamais prausimosi įrengimais. Atitinkamu laiku kas dieną jiems turėtų būti duodamas maistas, įskaitant bent vieną pilną maitinimą (t.y., kas nors sotesnio, nei sumuštinis).²

43. Sunku atsakyti į klausimą, koks yra policijos areštinės kameros (arba bet kokios kitos patalpos, kurioje laikomi sulaikytieji) priimtinas dydis. Jį nustatant, turi būti atsižvelgta į daugelį veiksnių. Tačiau CPT delegacijos susidarė nuomonę, kad šiuo klausimu reikia pateikti apytiksles nuorodas. Nustatant policijos areštinių kamerų, skirtų vienam asmeniui patalpinti ilgiau nei kelioms valandoms, dydį šiuo metu yra taikomi šie kriterijai (jie traktuojami kaip pageidautini, o ne minimalūs standartai): apytiksliai 7 kvadratiniai metrai (2 arba daugiau metrų nuo vienos iki kitos sienos, 2,5 metrai nuo grindų iki lubų).

² CPT taip pat rekomenduoja, kad 24 valandas arba ilgiau policijos areštinėje laikomiems asmenims kiekvieną dieną turėtų būti suteikiama galimybė kiek įmanoma ilgiau pabūti lauke.